

KIS MAGYAR HADELMÉLET

ILLETVE, MIRE KÉSZÍTSÜK FEL A HONVÉDTISZTEKET A XXI. SZÁZADBAN

„Értelmetlen azt mondani, minden tőlem telhetőt megteszek.

Azt kell tenned ugyanis, amit a helyzet megkövetel.”

(Winston Spencer Churchill)

A fegyveres erők, – mint a társadalom integráns része – a XX–XXI. század fordulóján jelentős kihívásokkal kerültek szembe. (Nem volt ez másképp Magyarországon sem.) Alkalmazási elveiket, harctevékenységi módjaikat, szervezetüket és fegyverzetüket a megváltozott környezethez kellett (kell) igazítani. Változtak és folyamatosan változnak a katonai erő alkalmazásának feltételrendszerei, lehetőségei, változik a társadalmak fegyveres harchoz, fegyveres konfliktusokhoz való hozzáállása. Ez jelentős kihívás mind a katonai teoretikusok, mind a gyakorló katonai vezetők számára. A tanulmányban ehhez szeretnék néhány gondolatot fűzni.

A HARC, A HÁBORÚ LEHETŐSÉGE A XXI. SZÁZADBAN

"Háború nem létezik többé." Rupert Smith brit tábornok ezzel a meghökkentő kijelentéssel kezdi a közelmúlt és a közeljövő hadviselésének áttekintését. Véleménye szerint – melyet közel 40 éves katonai szolgálatára alapoz – elavult az "államok közötti ipari (industrial) háború", melyet a nemzetállamok reguláris fegyveres erői az állam teljes gazdasági kapacitásának és emberi tartalékainak mozgósításával más nemzetállamok reguláris fegyveres erői ellen vívnak, a döntő és teljes győzelem érdekében háttérbe kényszerítve minden más egyéni és csoport érdeket. Az államok közötti háborúk egyre ritkábbak: az elmúlt kb. 60 év fegyveres konfliktusainak 80 százaléka belső konfliktus – felkelés, forradalom, polgárháború, ellenforradalom, nemzeti felszabadító háború – volt. (Strachan, 2007.) Elavultnak tekinti tehát azt a több évszázados hadviselési paradigmát, amely alapján az egyes államok, illetve katonai szövetségek fegyveres ereiket szervezik, felszerelik és kiképzik. Smith tábornok nem áll egyedül az elméletével. Erős támogatottságot élvez a negyedik generációs hadviselés teoretikusai és követői között. Ennek legfőbb oka az lehet, hogy a nyugati világban a brit haderőt tartják a negyedik generációs hadviselési formák közé sorolt aszimmetrikus hadviselésben a legjáratásabbnak. Erre feljogosíthatja őket az elmúlt 200 év, mintegy 300 felkelésének leverésében, felszámolásában való közreműködés.

Véleményem szerint a világ a 21. században kissé összetettebb. Sokan bírálják Samuel P. Huntington amerikai politológust, aki „A civilizációk összezsugorodása és a világrend átalakulása” című könyvében (Huntington, 2002.) másképpen vizionálja a konfliktusok lehetséges forrásait, melyek adott esetben fegyveres összetűzéshez, háborúhoz vezethetnek. A hidegháború időszaka már a múlté, a „nagy szembenállás” a Szovjetunió és a „keleti blokk” széthullásával a múlté lett. Mellesleg a hidegháború időszakában a fegyveres konfliktusok, háborúk Ázsiában, Afrikában, a közel- és távol-keleten, az európai kontinensen szembenálló katonai- és politikai szövetségi rendszerek, egyik vagy másik fél általi támogatásával folytak (koreai háború, vietnami háború, közel-keleti háborúk, az Irán és Irak közötti háború, afrikai háborúk, afganisztáni háborúk, I. és II. öböl háború etc.). A kétpólusú világrend felbomlását követően a népek (népcsoportok) közötti szembenállás lehetősége nem ideológiai, még csak nem is elsődlegesen gazdasági, hanem elsődlegesen kulturális különbségek miatt valószínűsíthető. A világot nagy kultúrák alkotják. Ezek közül – a teljesség igénye nélkül – a következők a legjelentősebbek: a kereszténység (nyugati, ortodox, dél amerikai), az iszlám (szunnita, síta, vahabita), a buddhizmus, a kínai, a japán és az afrikai kultúrák. Ennek következtében az emberek egyre inkább kulturális alapokon határozzák meg identitásukat és erre használják többek között a politikát is. „Csak akkor tudjuk kik vagyunk, ha azt is tudjuk kik nem vagyunk, sőt gyakorta csak akkor, ha azt is tudjuk kik ellen vagyunk.” (Huntington, 2002. p. 17.) Megállá-

SZABÓ József

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

píthatjuk, hogy az egyre erősebb integrációs törekvések ellenére a világ nagy részén a politika főszereplői továbbra is a nemzetállamok. Törekvéseik, akárcsak a múltban elsődlegesen a hatalomra és gazdagodásra irányulnak, de egyre erősebb a hegemoniára való törekvés egy adott kultúrán belül. Ez utóbbi elsősorban egy adott kultúrkörön belüli fegyveres konfliktust, extrém esetben háborút vizionálhat. Sokkal nagyobb a veszély, amikor a kultúrák összeütközésével kell számolni. Legjellemzőbb erre a szélsőséges iszlám vallások szembenállása más kultúrkörökkel és a saját vallási kultúrához tartozó, más irányzatokkal. De nem zárható ki konfliktusok kialakulása más kultúrkörökön belül, illetve más kultúrkörök között. Nézetem szerint ez mind-mind hordozza egy jelentősebb hagyományos fegyveres konfliktus, szélsőséges esetben egy nagyobb méretű háború lehetőségét.

Egy másik típusú, de szerintem a 21. század következő nagy globális problémájának szeretnék egy pár sort szentelni. Ez pedig az édesvíz-kérdés. Paradox, hogy a földfelszín közel négy-ötödét víz borítja, ennek ellenére beszélhetünk vízhiányról. Ennek alapvető oka, hogy az édesvíz készletek eloszlása a bolygó területén nem egyenletes. Vannak területek ahol az édesvíz rendelkezésre áll, időnként még pazarlóan is bánnak vele, vannak területek ahol korlátozott mértékben áll rendelkezésre és már fegyveres konfliktust is okozott (a Jordán folyó vízmegosztása), és vannak olyan területek ahol gyakorlatilag nem áll rendelkezésre kritikussá téve az életfeltételeket. Mindezek mellett léteznek olyan gazdaságilag kevésbé fejlett térségek, melynek kormányai viszonylag rövid távú gazdasági érdekek miatt feláldozzák a vízkészletet. Ennek példáit láthatjuk a Nílus menti országok egy részénél, ahol fejlett országból érkező befektetők koncessziót kapnak öntözéses mezőgazdasági telepek létesítésére. Ez önmagában jól hangzik, de ezek a telepek jóval több vizet használnak el annál, ami természetes úton pótlódik. A koncesszió leteltével sivatagot hagynak maguk mögött. A krónikus vízhiány nehezíti vagy lehetetlenné teszi a népesség ellátását, a nélkülöző, ezáltal könnyen manipulálható embertömeg pedig elindul megszerezni a létfenntartásához egyébként szükséges javakat. Ez szerintem egy újabb veszélyforrás egy fegyveres konfliktus, egy esetleges háború kialakulásához. A fenti okok miatt nem vagyok optimista egy esetleges majdani hagyományos háborús tevékenység kialakulásának lehetőségét illetően.

MILYEN LESZ (LEHET) A JÖVŐ HÁBORÚJA?

A 21. század hajnalán, bár a hidegháborús szembenállás megszűnt, jelenleg még nem zárható ki teljes egészében, hogy a világ belesodródjon egy nukleáris konfliktusba. Bár a világ nukleáris arzenállal rendelkező hatalmai jelentős lépéseket tettek, és erőfeszítéseket tesznek a nukleáris leszerelés, illetve a nukleáris arzenál csökkentésének irányába, ennek ellenére a nukleáris fegyverzet továbbra is biztonságot garantáló „elrettető” fegyverrendszerként van jelen. Az elmúlt évtizedekben sajnos növekedett azon országok száma, akik mindent elkövetnek, elkövettek a nukleáris fegyver birtoklása érdekében. Színre léptek olyan államok, melyek elsősorban vallási és/vagy ideológiai célból akarnak nukleáris fegyvert birtokolni. Esetükben az atomfegyver alapvetően a politikai, kisebb mértékben a gazdasági nyomásgyakorlás eszköze.

A Szovjetunió utódállamokra történő szétesésekor jelentős mennyiségű nukleáris robbanószerkezet előállítására alkalmas hasadóanyag „tűnt el”. Joggal feltételezhető, hogy ezek az illegális fegyverkereskedelemben „harmadik”, vagyis az atomfegyvert megszerezni kívánó államok, vagy ami ennél is fenyegetőbb a nemzetközi terrorista szervezetek kezébe kerültek. További veszélyforrást jelent, hogy a „békés célú” nukleáris energiafelhasználás egyre több ország részére elérhető. Ugyanakkor az energiatermelés visszamaradó rendkívül radioaktív és nagyon hosszú felezési idővel rendelkező sugárzó anyagok (elsősorban a kiegészítő fűtőelemekre gondolva) alapanyagot szolgáltatnak az úgynevezett „piszkos atomfegyverhez”, ami nem a nukleáris robbanás, hanem a nukleáris szennyezés által fejti ki hatását. Ez megfelelő technológiával ötvözve elérheti egy kisebb „konvencionális” atomfegyverét. Problémát jelent, hogy az „atomklubba” belépő „új tagok” többsége nem rendelkezik a tudományos katonai technikai (technológiai) háttérrel, amelyek a nukleáris fegyverhasználatra utaló jeleket észlelik, és megteremtik a megfelelő válaszlépések lehetőségét. Ezen államok esetében, ennek a technológiának a hiánya növeli a nukleáris konfliktus kockázatát. Ennek tudatában megállapíthatjuk, hogy

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ József

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

bár a globális nukleáris szembenállásból eredő konfliktus veszély, ebből eredően a nukleáris háború veszélye minimálisra csökkent, azonban az atomfegyverrel rendelkező és az atomfegyvert fejlesztő államok számának növekedésével, főleg azok sokszínű, időnként vallási ideológiai töltésű politikai szándékaik következtében egy regionális nukleáris konfliktus kialakulása reális katonai kockázati tényező. További veszélyt jelent, hogy a nem kiforrott technológiák és a nem minden esetben megfelelő tudományos-technológiai háttérrel fejlesztett eszközök esetében nagy a környezeti, ipari katasztrófák, nukleáris balesetek bekövetkezésének lehetősége, amely a környezeten túl regionális biztonsági kockázatot is okoz, amely magában hordozza egy regionális fegyveres konfliktus kialakulásának lehetőségét.

Sokkal árnyaltabbá válik az összkép, amikor a 21. századi hadviselési formák hagyományos változatairól beszélünk. Ebben a megfogalmazásban (gyűjtőfogalomban) a háborúk, fegyveres konfliktusok nem nukleáris eszközökkel kerülnek megvívásra. Magán a fogalmon polemizálhatunk, hiszen a tudományos-technikai forradalom menetében, az információs társadalom korában a fejlett technológiájú, precíziós fegyverrendszerek alkalmazásának viszonyai (körülményei) között, amikor egyes fegyverek (fegyverrendszerek) hatása megközelíti a nukleáris fegyver, pusztító erejét, nehéz a hadviselés „hagyományos” módjairól beszélni.

Deák János „Napjaink és a jövő háborúja” című tanulmányában, a XXI. század első negyedére (prognosztizálható háborúk és fegyveres konfliktusok lehetséges típusait az alábbiak szerint határozza meg:

„A korszerű háborúkat és fegyveres konfliktusokat – melyek jelenleg is folynak a különböző térségekben, illetve bekövetkezhetnek a 21. század első negyedében – a fegyveres küzdelem jellegét tekintve – két csoportra oszthatjuk:

- az úgynevezett kontaktusos háborúkra és fegyveres konfliktusokra, melyeket alapvetően hagyományos fegyverekkel, konvencionális szervezetű és felszereltségű haderőkkel vívnak meg,
- és az úgynevezett „kontaktus nélküli” háborúkra és fegyveres konfliktusokra, amelyek során a legkorszerűbb eszközök kerülnek alkalmazásra, mindenekelőtt a nagy pontosságú fegyverrendszerek”. (Deák, 2005.)

A jelenkor, eddigi utolsó kontaktusos háborújának az ún. második öbölháborút tekinthetjük, míg a jelenlegi afganisztáni katonai műveletek a kontaktus nélküli háború ismérveit hordozzák. A tanulmány további részeiben ezt a felosztást tekintem mértékadónak.

A következőkben csak a hadviselés hagyományos területén jelentkező gondolataimat kívánom megosztani, miután a mindkét területre kiterjedő, részletes kifejtés meghaladná a jelen írásmű terjedelmi korlátait.

A 21. század hadviselési formáival összefüggésben, napjainkban a fiatal honvédtisztek oktatása, képzése, harctevékenységek vezetésére történő felkészítése, a harctevékenységek (katonai műveletek) tervezése során új fogalmakkal kellett megismerkednünk, illetve ezeket alkalmaznunk. Ilyenek a teljesség igénye nélkül:

- harmadik generációs hadviselés (3rd Generation Warfare 3GW);
- negyedik generációs hadviselés (4th Generation Warfare 4GW);
- hatás alapú hadviselés (Effects Based Approach to Operation – EBAO);
- hálózatközpontú hadviselés (Network Centric Warfare – NCW).

Az angolszász (nyugati) katonai teoretikusok általában a hadviselést, a háborúkat négy generációra osztva taglalja. Többségük a háborúk első generációjaként a vonalharcazat, az élőerő koncentrációjával folytatott harctevékenységek korát (korszakát) érti. Második generációként definiálják az I. világháború korát, melyekre a jelentős mértékben megnövekedett koncentrált tüzérség, valamint az ellenfél teljes kifárasztása érdekében vívott „anyagcsaták” voltak jellemzők. A harmadik generációt, a II. világháborút közvetlenül megelőző időszakban kifejlesztett mozgó hadviselés (villámháborús stratégia) jellemzi. Ennek továbbfejlesztése volt a légi-földi hadművelet (Air-Land (Operation) Battle) elmélete, mely alapján a nemzetközi koalíció csapatai megvívta az öbölháborúkat.

Sok teoretikus szerint jelenleg a hadviselés harmadik és negyedik generációi közötti átmenet korszakát éljük. Számos haderő szervezete, rendszeresített fegyverzete, felkészítése és kiképzése még a harmadik generációs hadviselés

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ József

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

elvei alapján kerül kialakításra. A haderők eltérő fejlettsége, illetve a mögöttük álló társadalom eltérő tudományos és technológiai fejlettsége eredményeként a legfejlettebb országok hadereiben, egy időben, az alkalmazhatóság szintjén van jelen a harmadik és negyedik generációs képesség. A kevésbé fejlett országok haderei harmadik generációs képességekkel rendelkeznek, illetve megfelelő oktatás és képzés esetén elméletileg rendelkeznek azzal a tudással, képzettséggel, amely alkalmassá teszi őket az esetenként negyedik generációs képességet alkalmazó szövetséggel történő együttműködésre, esetenként együttes tevékenységre. Ezért fontos, hogy a jövő katonai vezető nemzedéke magas szintű elméleti oktatásban részesüljön, ami biztos alapokat nyújt a további folyamatos képzéshez.

Néhány gondolat a negyedik generációs hadviseléshez. A vietnámi háború, amely az USA egyik legnagyobb katonai (és politikai) kudarcaként vonult be a hadtörténelembe, továbbá a Szovjetunió afganisztáni fiaskója már előrevetítették a hadviselés új generációjának eljövételét. Mind a dél-vietnámi felszabadító erők, mind a szovjet hadsereg ellen harcoló mudzsaheddinek (afgán törzsi harcosok) harctevékenységi formái tulajdonképpen az aszimmetrikus hadviselés eljövételét jelentették. További bizonyítékként szolgálhat az izraeli csapatok libanoni tevékenységének kudarca. Az izraeli hadsereg eredménytelen tevékenységét 2008-ban vizsgáló Vinograd jelentés egyértelműen kimutatta, hogy a világ egyik legjobban felszerelt és kiképzett, a nagyhatóerejű és precíziós fegyvereket felvonultató hadserege gyakorlatilag eredménytelen maradt a sokkal gyengébben felszerelt, de a negyedik generációs hadviselés elveit alkalmazó palesztin erőkkel szemben.

Steven Metz és Douglas V. Johnson II. „Asymmetry, and US military strategy: definition, background and strategic concepts” című tanulmányában az alábbiak szerint fogalmaz: „A katonai és nemzetbiztonsági területeken értelmezve, az aszimmetria gyakorlatilag, a szembenálló féltől eltérő cselekvési változatokat (műveleteket), szervezeteket, és gondolkodási módot képvisel, azért, hogy maximalizálja saját előnyeit, és kiaknázza az ellenség gyengeségeit, valamint megragadja a kezdeményezést, vagy nagyobb cselekvési szabadságot nyerjen. Az aszimmetria lehet politikai-stratégiai, vagy katonai-stratégiai, illetve ezek kombinációja is. (Metz, Johnson, 2002.) Nézetem szerint a történések igazolták a meghatározást. Mint az előzőekben említettem jelenleg átmeneti időszakot élünk, egyszerre van jelen a harmadik és negyedik generációs hadviselési forma a katonai tevékenységekben. Véleményem szerint a nagy gazdasági háttérrel, jelentős erőforrásokkal rendelkező fejlett (high-tech) fegyverekkel felszerelt jelentősebb méretű haderők esetében a politikai és katonai vezetők (katonai tervezők) kezelni tudják az átmeneti időszak kettősségét. Ez a kettősség azonban a kisebb méretű, kisebb gazdasági, technológiai háttérrel, korlátozott anyagi és személyi erőforrásokkal rendelkező haderők politikai, katonai vezetőit kemény választás elé állítja.

A kérdés: melyik képesség fenntartására, fejlesztésére fordítsák a rendelkezésre álló forrásokat. Mi legyen oktatás, képzés, kiképzés, felkészítés továbbá a technikai, technológiai fejlesztés fő iránya. Milyen elméleti alapokat kell biztosítani a jövő generációnak. Ezekre a kérdésekre csak egyedi válaszok léteznek.

A következőkben néhány gondolatot szeretnék közzétenni a *hatásalapú* (Effect Based Approach to Operation – EBAO) *hadviselési* formáról.

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen tartott tudományos konferencián, a hatásalapú műveleteket Keszthelyi Gyula 2006 novemberében egy a következőképpen definiálta: „A hatásalapú műveletek tulajdonképpen egy olyan folyamat, mely során a tervezett stratégiai végcél, vagy hatás elérése érdekében harcászati, hadművelleti és stratégiai szinteken egyaránt kiaknázásra kerül a katonai és nem katonai képességek teljes tartománya”. (Keszthelyi, 2006.). A NATO Katonai Bizottsága 2006-ban az általa kiadott MCM-0052-2006 dokumentumban, a hatásalapú katonai művelet fogalmát a következőképpen határozta meg: „A katonai műveletek hatásalapú megközelítse a Szövetség tagállamai és a katonai műveletben érintett nem NATO országok részére rendelkezésre álló különböző eszközök koherens és átfogó alkalmazása olyan hatások kiváltása érdekében, amelyek nélkülözhetetlenek a tervezett feladatok és legfőképpen a NATO végső céljának eléréséhez”.

SZABÓ József

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

Míg a Keszthelyi Gyula által megfogalmazottakból világossá válik a hatásalapú katonai tevékenység fogalma, úgy az MC 0052-2006 dokumentumban rögzítettekben következtethetünk annak tartalmára is. Az itt megfogalmazottak értelmében a NATO tagállamok egészének kell rendelkezésre állnia a különböző képességeknek a katonai tevékenység végrehajtásához. A képességek rendelkezésre állását könnyíti, vagy nehezíti amennyiben a Szövetség nem NATO tagállamokkal hajt végre koalíciós műveleteket.

A Szövetség huzamosabb ideje megkísérli a tagállamok képességfejlesztéseinek összehangolását, azonban az egyes államok eltérő gazdasági teherbíró képessége, időnként eltérő nemzeti ipari érdekeik, továbbá a rendelkezésre álló erőforrások eltérő nagysága, nem utolsósorban a meglévő haderők eltérő nagysága, összetétele, eltérő fegyverzete (katonai- technológiai fejlettsége) mind nehezíti és bonyolulttá teszi a hatásalapú műveletek végrehajtására irányuló hatékony képesség kialakítását.

Azért kikívánkozik belőlem egy megjegyzés. A hatásalapú hadviselésnek jó előzménye volt a hadviselés harmadik korában a Tuhacsevszkij, Isszerzon és Triandafilov nevéhez fűzhető „mély hadművelet elmélete”, a Liddel-Hart és Guderian nevével fémjelzett „gépesített (mozgó) hadviselés” elmélete, továbbá a 70-es évek végén jelentkező „légi- földi hadművelet” elmélete. A Duhet-elv szintén hatásalapú elképzelésnek tekinthető. Nézetem szerint ezen teoretikusok műveit a jövő katonai vezetői generációjának is alapjaiban kell ismernie.

Ezt követően néhány gondolat a hálózat központú hadviseléssel összefüggésben. A hálózat központú hadviselés (Network Centric Warfare) elmélet a 90-es évek végén jelent meg amerikai szerzők műveiben. Az információs társadalom robbanásszerű fejlődése következtében a katonai teoretikusok igen jelentős része a jövő hadviselését hálózatközpontúnak képzei el. Az egyre hatékonyabb informatikai eszközök és alkalmazások megjelenésével és elterjedésével a hadviselés szerkezete, kultúrája, valamint módja is átalakuláson megy keresztül. Ezeket a változásokat az informatikai technológiáknak aktívan kell támogatnia, miután az információs fölény kialakítása meghatározóvá válik a hadviselés eredményességét illetően. A hálózat központi hadviselés lényege, hogy a politikai katonai döntéshozatalai rendszer, valamint a hadszíntéri végrehajtó rendszer teljes egésze egy közös, valós idejű információs rendszerbe van szervezve. Miután a rendszer kiépített a döntés-előkészítési és végrehajtási területen egyaránt biztosítja, hogy a döntést végrehajtó szervezet és az alkalmazásra kerülő fegyverrendszer a hierarchia megfelelő szintjén a kellő időben kerüljön kiválasztásra, és a végrehajtás kellő időben és pontosan kerüljön megvalósításra. A hálózatközpontú hadviselés kialakulását a biztonsági környezet változása jelentősen elősegítette.

Napjaink fegyveres konfliktusaiban, a Szövetség rendelkezésre álló képességeinek egésze nem alkalmazható. Minden egyes biztonsági kihívás, különböző intenzitású fegyveres konfliktus más-más meglévő képességek alkalmazását igényli más-más erővel. Természetesen a hadviselésnek ezen kor színvonalán álló (és még fejlődő) módozata is felvet néhány kérdést. Nem fér hozzá kétség, hogy hasonlóan a képesség alapú hadviselésnél felmerülő problémákhoz, szintén jelentkeznek a különböző méretű, különböző nagyságú és eltérő felszereltségű haderővel rendelkező, eltérő nagyságú katonai célokra felhasználható erőforrással rendelkező, különböző technikai, technológiai fejlettségen lévő államok közötti különbségek még a Szövetségen belül is.

Természetesen maga a Szövetség léte, és a képességalapú (effect based) tervező rendszer képes kiegyensúlyozni ezeket a különbségeket, de a gazdasági teherbíró képesség, valamint a haderőre fordítható nemzeti erőforrások mennyisége még így is problémát jelent. Véleményem szerint azonban a problémára lehet megoldást találni. A megoldás kulcsa az interoperabilitásban keresendő. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a hadviselés ezen formájára történő felkészülés folyamatában az interoperabilitási képességeket a jelenleginél sokkal magasabb szintre kell emelni.

A hálózatközpontú hadviselés egységes információs (informatikai) rendszert, egymással (és a potenciális szövetségessel) teljes egészében kompatibilis technikai eszközparkot, a létező (lehető) legnagyobb információbiztonságot, valamint magasan képzett kezelő (alkalmazó) katonaaállományt követel meg. A rendszer – bármilyen fejlett legyen –

képtelen helyettesíteni a rendszert alkalmazó katonák (esetenként polgári szakemberek) szakmai tudását, felkészültségét.

Tény azonban, hogy a hálózatközpontú művelet sokkal többet jelent, mint különböző katonai vezető szervek és a végrehajtó katonai szervezetek (csapatok) ellátását magas technikai (technológiai) fejlettségű eszközökkel. A rendszer minden technikai fejlettsége ellenére sem lesz tökéletes, ha a hadszíntéren (műveleti területen) tevékenységet folytató, többnyire koalíciós erők nem azonos alkalmazási elvek, nem azonos kiképzési (felkészítési) követelmények, nem azonos vezetési alapelvek, és nem teljes mértékben kompatibilis vezetés-technikai eszközökkel felszerelve hajtják végre a feladataikat.

MILYEN LESZ A JÖVŐ MAGYAR KATONAI VEZETŐJE

A kérdésre a válasz egyszerűnek tűnik. Olyan lesz, amilyenné a tanulmányai során felkészítjük, és olyan lesz, amilyenné önmagát képzi a katonai életpályája folyamán.

Véleményem szerint a kérdést már a belépéskori kiválasztás, illetve ennek rendszere is determinálja. Vannak olyan elfogadott kompetenciák, amelyek hiánya, hiányos volta már a belépéskor sikertelenségre ítéli, vagy nehezzé teszi a katonai vezetői pályafutást.

Ennek megfelelően nézeteim szerint a felvételi eljárás során vizsgálni kell azon kompetenciák meglétét, amely lehetővé teszi a hivatásos katonává képzést, illetve a hivatásos tisztté válást. A 21. század követelményeinek megfelelően az Európai Unió nyolc kulcs kompetenciát határozott meg, melyek döntő többségével a leendő katonai vezetőknek is rendelkeznie kell. Ezek az alábbiak:

- kommunikációs képesség anyanyelven és idegen nyelven;
- matematikai műveltség;
- alapkompenciák természettudományi és technológiai téren;
- információs és kommunikációs technológiák alkalmazásához szükséges képességek;
- az egész életen keresztül tartó tanuláshoz szükséges képességek;
- személyközi és állampolgári kompetenciák;
- a vállalkozói szellem elmélyítéséhez szükséges képességek;
- valamint a kulturális tudatosság kialakításához szükséges készségek és képességek.

Láthatjuk, hogy ezek megléte vagy korlátozott volta döntő befolyással bír a tisztképzés eredményességére. Ezek nélkül a korszerű hadtudományi, katonai szakmai és katonai vezetői ismereteket elsajátítani nem lehet. A professzionális haderő fiatal tisztjei kompetencia rendszeréről egy előző tanulmányomban részletesen kifejtettem nézeteimet.

Természetesen a meglévő kompetenciák bővíthetőek, fejleszthetőek, de megfelelő alapok nélkül nem lehet szilárdan építkezni.

Benkő Tibor vezérezredes, a Honvéd Vezérkar főnöke egy tanulmányában megfogalmazta a pályakezdő honvédtisztekkel szemben támasztott általános követelményeket, mely szerint:

„Az általános elvárások mellett a tisztekkel szemben, a szakképzettségüknek és fegyvernemüknek megfelelően, természetesen megfogalmazódtak a speciális és a katonai vezetői alapkompenciák is. Így, a pályakezdő tiszttel szemben – mint kezdő katonai vezető – azt a követelményt támasztjuk, hogy rendelkezzen olyan katonai-, szakmai-, vezetői ismeretekkel, melyek birtokában képes a honvédelmi szervek területén alegységeket vezetni, irányítani, az alapfokozat birtokában a szakképzettségének megfelelő beosztást betölteni. Továbbá, folytatni a képzés második ciklusában (mesterképzésben) a következő, majd az azt követő vezetői szintekre történő felkészülést.” (Benkő, 2008)

Az erre történő felkészítés, az ennek megfelelő tantárgyi programok és követelményrendszerek kialakítása pedig elsősorban a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző kar oktatóinak feladata.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZABÓ József

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

Jelen írással nem volt szándékomban utat kijelölni, pusztán néhány gondolatot kívántam közzé tenni, néhány dilemmát az olvasókkal megosztani. Nem gondolom, hogy az írásommal mindenki egyetért, de amennyiben sikerült vele gondolatokat ébreszteni, esetleg vitát provokálni, akkor az írásom elérte célját.

Kulcsszavak: a hadviselés generációi; a hadviselés formái; katonai felsőoktatás, tisztképzés; vezetőképzés; kiképzés-felkészítés.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. Benkő Tibor (2008): Gondolatok az ideális parancsnokról. *Hadtudomány*, 2008. 3-4. szám, pp. 91-103
2. Deák János (2005): Napjaink és a jövő háborúja.
http://www.zmne.hu/kulso/mhht/hadtudomany/2005/1/2005_1_3.html (Letöltve: 2010. nov. 10. 19)
3. Huntigton, Samuel P. (2002) *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása.* Európa, Budapest, ISBN: 963 07 6918 2
4. Keszthelyi Gyula (2006): Effect Based Operations (a new method for operational planning) ZMNE New Challenges in the Field of Military Science, International Scientific Conference. 2006. november 7-8.
5. MCM-0052-2006
6. Steven Metz-Douglas V. Johnson II.: Asymmetry and US military strategy: definition, background, and strategic concepts; <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=223>. (Letöltve: 2009.03.10.)
7. Strachan, Hew (2007): "British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq," *RUSI Journal*; London, 2007. december; 152 évf, 6 sz, pp. 8-11